

Kroz našu zemlju

I. HERCEGOVAČKA IZLOŽBA VINA 7.—15. V. 1955.

Površina pod vinogradima u Hercegovini iznosi 3.240 ha s proizvodnjom od 650 vagona vina. Ta površina iznosi 1,3% od ukupnih vinogradarskih površina u našoj zemlji, a istodobno 1,2% od obradivih površina u Hercegovini. Sudeći po opsegu, ne bi vinogradarsko-vinarska proizvodnja Hercegovine imala naročito značenje, no stvar izgleda drukčije, ako uzmemo na um, da su to rajoni, koji proizvode renomirana kvalitetna vina Žilavku i Blatinu, od kojih je naročito Žilavka još prije filokserne zaraze stekla međunarodni renome i prodrila čak i na vanevropska tržišta.

Program unapređenja poljoprivrede u Hercegovini predviđa, da se podvostruče površine pod vinogradima i povećaju prinosi. U toku sadanje druge regeneracije vinograda društveni je sektor već učinio važan korak napretka: na ekonomijama OPZ-a i Poljoprivrednih dobara podignuto je 130 ha plantažnih nasada vinograda u vezanim površinama od 4—20 ha, kojih je glavna karakteristika povišen uzgoj i povećani razmak sadnje, koji omogućuje mehanizaciju obrade.

U pogledu podrumarstva društveni sektor raspolaže sada na području Hercegovine podrumima od 350 vagona kapaciteta, a od toga je 65 vagona novoizgrađenih podruma (OPZ Domanovići 25 vag. i OPZ Medugore 40 vag.). Osim toga u Ljubuškom je u izgradnji moderna vinarija s kapacitetom 120 vag., koja će iduće jeseni biti osposobljena za preradu.

Organizacijom I. Hercegovačke izložbe u Mostaru priređivački je odbor imao namjeru, da između ostalog kod proizvađača, interesiranih potrošača i trgovine djeluje propagandno, manifestirajući kvalitetne mogućnosti vina hercegovačkih vinogorja.

Izložena vina ocijenila je stručna međurepublička ocjenjivačka komisija, a povodom izložbe priređivački je odbor sazvao konferenciju vinogradarsko-vinarskih stručnjaka iz cijele republ-

ke, B. i H.-e, na kojoj su sudjelovali i stručnjaci ostalih republika. Prije konferencije održana je solidno organizirana stručna ekskurzija, koja je zahvatila sva važnija vinogradarska područja Hercegovine. Na konferenciji su raspravljena neka od načelnih pitanja o problematici unapređenja vinogradarstva i vinarstva na području Hercegovine, pa pitanje podloga, uzgoja, sortimenta, a u vinarstvu pitanje tipiziranja vina i tipova podruma, koje bi trebalo graditi. Stručnjacima Hercegovine, čini se, bit će najvažniji problem, da u vinogradarstvu riješe pitanje fertilizacije vinogradarskih terena, načina prikladnog uzgoja i naročito selekcije Žilavke na veće prinose, jer su sadanji prinosi u najmanju ruku na granici rentabiliteta. U svakom slučaju elementi, koje je pružila ocjenjivačka komisija, referati i diskusija na konferenciji predstavljaju osnovu, na kojoj stručnjaci Hercegovine s Narodnim vlastima mogu odrediti smjernice daljnjeg kretanja u nastojanjima, kako da se unaprijedi vinogradarstvo i vinarstvo Hercegovine.

Na I. Hercegovačkoj izložbi vina bilo je izloženo ukupno 238 uzoraka, i to na bijela vina otpalo je 178, od toga stolnih 58, a sortnih 120 uzoraka. Crnih vina bila su ukupno izložena 53 uzorka, od toga 17 stolnih i 36 sortnih vina. Proizvađači Hercegovine izložili su i 7 uzoraka rakije.

Na izložbi sudjelovali su i proizvađači iz ostalih republika. Po provenijenciji bilo je iz: BiH 190 uzoraka, iz Hrvatske 23, iz Srbije 17 i iz Slovenije 8 uzoraka.

Ocjenjivačka komisija ocijenila je i nagradila Hercegovačka vina: 38 uzoraka zlatnom, 79 sa srebrnom i 38 brončanom nagradom, 6 uzoraka nije nagrađeno, 22 su odbijena na ocjenjivanju radi defekta, a od 7 rakija 2 su ocijenjene s vrlo dobar, a ostalih 5 sa dobar.

Vina iz NR Hrvatske dobila su na ocjenjivanju 8 zlatnih, 9 srebrnih, 3 brončane nagrade, 1 je uzorak ocije-

njen s odličan, 1 sa dobar, a 1 uzorak je odbijen na ocjenjivanju.

Vina iz NR Srbije polučila su 6 zlatnih, 8 srebrnih i 2 brončane nagrade, a 1 uzorak je odbijen na ocjenjivanju.

Vina iz NR Slovenije ocijenjena su ovako: 1 uzorak dobio je zlatnu, 6 sre-

brnu nagradu, a 1 je uzorak odbijen na ocjenjivanju.

Ocjenjivalo se metodom po bodovima na obrascima, koje je usvojio Zavod za vinogradarstvo i vinarstvo u Zagrebu.

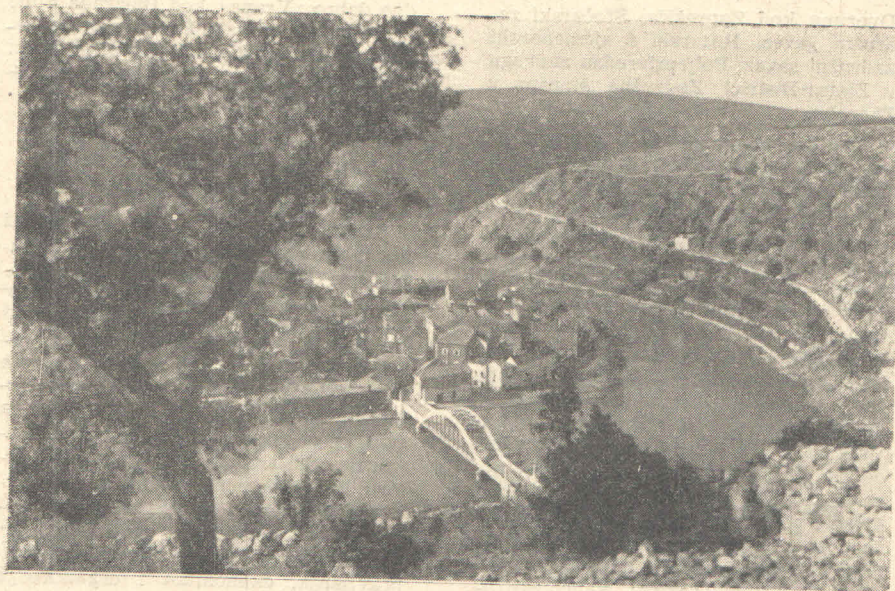
Ing. Vinko TADEJEVIĆ

KURS PRAKTIČNE NASTAVE STUDENATA AGRONOMIJE IV. GODINE, OPĆI SMJER, NA POLJOPRIVREDNIM DOBRIMA I USTANOVAMA god. 1955.

Prema nastavnom planu za studij agronomije, koji je utvrđen pred četiri godine, predviđena su u IV. g. četiri smjera, i to: (1) opći, (2) biljno-proizvodni, (3) stočarski i (4) voćarsko-vinogradarski. Utvrđeno je, da se nastava za svaki od ovih smjerova u osmom semestru ima odvijati pretežno u praktičnim tečajevima na odgovarajućim poljoprivrednim objektima, kao nadopuna teorijskoj, seminarskoj i laboratorijskoj nastavi iz predmeta, koji se predaju u četvrtoj godini.

Prmjena ovog metoda za organizaciono-ekonomsku grupu predmeta

Za organizaciono-ekonomsku grupu predmeta nastava je u proteklom semestru tako i provedena. Paralelno s predavanjima na fakultetu, studenti su izvođeni na različite tipove poljoprivrednih poduzeća i ustanova u Zagrebu (razne zadružne ustanove) i okolicu Zagreba (društvena i zadružna poljoprivredna poduzeća), i to: Gradsko poljoprivredno dobro Žitnjak; voćarsko dobro Milerov brijeg, Kajzerica, pogon Gradskog poljoprivrednog dobra Žitnjak; Zavod za stočarstvo u Novim

Obrovac — ubavo mjestance pri ušću Zrmanje u more

Nacionalni park »Plitvice« - Jezera:
Novakovića Brod i Kaluđerovac

Nacionalni park »Plitvice« — Slap
Prskavac

Dvorima kod Zaprešića, Stočarski zadružni savez, Ratarski i sjemenarski zadružni savez, Poljoprivredna zadruga u Zlatar-Bistrici, Zadružna štampa u Zagrebu.

Sa studentima su radili rukovodioci ustanova (poduzeća), drugo rukovodeće i stručno osoblje i nastavno osoblje, koje ih je predvodilo.

Pod konac semestra organiziran je 12-dnevni kurs iz organizaciono-ekonomske grupe predmeta za 14 studenata općeg smjera pod rukovodstvom Rapajić ing. Nikole i Stancl ing. Branka, asistenta, na ovim objektima: Poljoprivredni tehnikum, mašinsko-ratarskog smjera u Vinkovcima; Zemljoradnička zadruga u Ivankovu, kotar Vinkovci; Društveno poljoprivredno dobro Vukovar; Društveno poljoprivredno dobro Erdut, kod Dalja; Društveno poljoprivredno dobro Osijek I.; Institut za jadranske kulture u Splitu; SRZ »Jerko Ivančić« u Splitu; SRZ »Obnova« kod Trogira; Naučno-istraživačka stanica za maslinarstvo kod Kaštel Starog; Društveno poljoprivredno

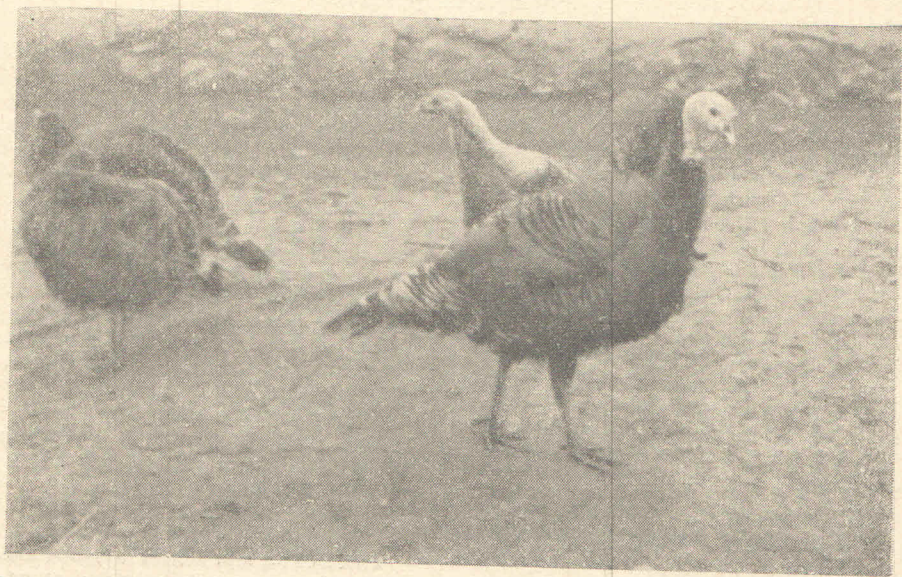
dno dobro »Vrana« kod Biograda n/m; moderna vinarija u Benkovcu, Rajonska poljoprivredna stanica u Gospiću; Planinsko poljoprivredno dobro »Divoselo« kod Gospića.

Organizacija i radna metoda 12-dnevnog tečaja

Svrha kursa bila je, da se studenti upoznaju različitim tipovima gospodarstva i važnijim poljoprivrednim ustanovama triju najkarakterističnijih proizvodnih rajona u NRH: Slavonski (ravnički), Jadranski, Goransko-lički (planinski), i to gospodarstvima svih triju sektora prema vlasništvu: društveni, zadružni i privatni. Prva dva sektora su proučavana neposredno konkretno, kod trećeg je dobiven opći pregled. Na citiranim objektima proučavani su prvenstveno ovi momenti: zadatak i tip poduzeća (ustanove), organizaciona struktura, organizacija upravljanja, ekonomika i organizacija pojedinih grana, opremljenost, organizacija rada, financijsko stanje i metod

Peradarstvo na D. P. D. »Vrana«, Biograd n/m

Purani u Gornjem Srbu, kotar D. Lapac

financijskog poslovanja, rentabilnost i faktori, koji utječu na rentabilnost pojedinih kultura i grana, organizacija realizacije proizvoda, stanje i razmjenski taj gospodarskih zgrada, knjigovodstvo i operativna evidencija i dr. Organizacija nastave pripremljena je i provedena ovako: svima poduzećima i ustanovama, kojima smo predviđeli posjetu, pisali smo prethodno i obavijestili ih o točnom vremenu dolaska, vremenu prebivanja na objektu, navedeno je kao naprijed, što se ima proučiti, zamoljeni su da osiguraju prenoćište i prehranu, a prema potrebi i prevozna sredstva. Sva navedena poduzeća i ustanove najuslužnije su nam izašli ususret, i učinili nam često više nego što smo mogli zamoliti od njih, na čemu im se i ovom prilikom zahvaljujemo.

Na svakom objektu, odmah nakon prispjeća, utvrđen je operativni plan i posao se posvuda odvijao bez gu-

bitaka vremena. Sa studentima su radili rukovodioci ustanova (poduzeća), drugo rukovodeće i stručno osoblje i citirano nastavno osoblje.

Zaključak

Pored stručne strane, ovim kursom je bilo omogućeno studentima da upoznaju mnoge prirodne i druge ljepote velikog dijela Hrvatske. Da bi ovakav rad bio još korisniji, trebalo bi ga proširiti (što su primijetili i neki studenti), tako da se i u početku školske godine organizira ovakav kurs u trajanju od 15 dana, kurs na koncu godine da traje također 15 dana, i to u kojoj stranoj zemlji, gdje je poljoprivreda dobro organizirana. Da bi uspjeh bio što potpuniji, fakultet bi za ovakve svrhe trebao imati vlastite autobuse.

Ing. Nikola RAPAJIĆ

O ZEMLJORADNIČKIM ZONAMA U VRANSKOJ KOTLINI

(Geografski prikaz)

I

Vranjska kotlina je prostrana oblast oko srednjeg toka Južne Morave i izdužena uglavnom od jugozapada prema severoistoku. Na jugoistoku je ograničena grebenima Motina (1307 m), Besne Kobile (1922 m) i Vardnika (1875 m); na severozapadu su grebeni Karpine (1270 m), Krstilovice (1323 m) i Oblik-Kukavice (1441 m); na severoistoku oblast zatvara greben Mačakatica-Jastrebac (1638—1163 m) u koji se usekla Grdelička Klisura; na jugozapadu su niži grebeni Rujen (969 m), Samoljica (554 m) i suteska Moravice, pritoke Južne Morave. Prema tome Vranjska kotlina je jasno ograničena zasebna celina.

Ali s obzirom na elemente koji su od geografskog značaja u Vranjskoj kotlini mogu se izdvojiti tri vrlo izrazite zone: jedna je zona aluvijalne ravni Južne Morave, druga je

zona jezerske zaravni i treća je zona kotlinskog okvira. Pomenute geografske u isto vreme su i posebne zemljoradničke zone. Ove zone uočava i sam narod koji ih izdvaja na »polje«, »brda« i »planine«.

Zona aluvijalne ravni je središna nizija neposredno pored Južne Morave. Ona se proteže od Končuljske Klisure na jugozapadu do Grdeličke Klisure na severoistoku. Zona jezerske zaravni, kao blago zatalasano zemljište, pruža se levo i desno od Južne Morave; ova zaravan prati pomenutu aluvijalnu ravan sa severozapada i jugoistoka duž celog njenog pružanja. Kotlinski okvir jugoistočni i severozapadni predstavljaju padine napred pomenutih planina.

II

Po fizičko-geografskim uslovima aluvijalna ravan je vrlo povoljna za zemljoradnju: tle je od plodnih rečnih

nanosa, temperature relativno visoke i zemljište, zbog blizine izdani i tokova, vlažno. Zato se u ovoj zoni gaje livade i razne vlažne kulture: kukuruz, povrće i konoplja. Njihov prinos može se meriti sa žetvom najplodnijih krajeva naše države. Mestimično pored Južne Morave kraj obala mogu se videti i ostaci od lugova.

Procenat livada je velik. One leže na najnižim delovima u kojima se voda zadržava ili gde je izdan veoma plitka. Veliki livadski delovi, koji daju seno odlične kakvoće, vide se na atarima varošice Bujanovca, sela Rakovca, Davidovca, Zlatokopa, Levosaja itd. Ovdje livade zauzimaju 50 do 80% od ukupne površine. Livade donose znatan prinos, jer se seno ceni isto kao i žito. Ranije je livada bilo mnogo više nego njiva. Uporedo s razviktom zemljoradnje pojedine ocednije livade ustupile su mesto njivama.

Kulture kukuruza, povrća i konoplje po važnosti dolaze posle livadarstva. Pomenute kulture imaju vrlo povoljne prirodne uslove. Zato se ovi proizvodi dobijaju u tolikoj količini da zadovoljavaju potrebe seoskih domaćinstava, a povrće se iznosi na tržišta u Vranju, Bujanovcu, Vladičinom Hanu, Vranjskoj Banji i Surdulici. U ovom pogledu preko željezničke pruge oseća se uticaj i daljih gradova, Skoplja i Beograda. Retka mesta u aluvijalnoj ravni su pod voćnjacima, ali to je ovde od malog značaja za privredu. U poslednje vreme vrše se pokušaji i sa gajenjem pirinča (Vranjska Banja).

Današnja zemljoradnička funkcija aluvijalne ravni Južne Morave uglavnom potiče iz novijeg doba, tj. od druge polovine prošlog veka. U ranijoj pretežno stočarskoj i zanatskoj fazi Vranjske kotline ova ravan davala je u prvom redu seno za ishranu stoke i konoplju. Konoplja, koja je izazvala razvijenu domaću radinost, većim delom gajila se za tržišta. Uvođenjem današnje zemljoradnje ravan je dobila veću vrednost i otada postaje vrlo važno privredno područje u oblasti. Buduća naprednija poljoprivreda aluvijalne ravni treba da reši problem naročito protivu povremenih poplava.

III

Od aluvijalne ravni na severozapadu i jugoistoku diže se druga geografska i zemljoradnička zona Vranjske kotline, mestimično široka do 3 km. Ovu zonu predstavljaju duge, široke i zaravnjene kose sastavljene od jezerskih sedimenata. Ako se povežu srednje visine kosa, onda se vidi da je kod njih prosečna nadmorska visina oko 465 m.

Kako su jezerski sedimenti suvi, to u ovoj zoni nikada nije bilo pravih šuma; ranije je zemljište jednim delom bilo pod travom, a danas je skoro svo pod kulturama. Najrasprostranjenija su: strna žita, vinova loza, a od drugih sušnih kultura vide se duvan. Pomenute kulture zauzimaju temena i padine kosa, koje im po prirodi najbolje odgovaraju. Doline između kosa, naročito njihova dna pokrivena su rečnim nanosima, i ona su vlažnija. Otuda po dnu dolina gaji se kukuruz, a ima i bašta. Gajenje žita i loze je starog datuma. Duvan je dobio svoje značenje posle Prvog svetskog rata.

I pored pomenatih raznovrsnih kulturnih biljaka zona jezerske zaravni spada u najvažnije žitorodne i vinogradarske delove Vranjske kotline. Ranije, dok je aluvijalna ravan bila pod livadama i lugovima, jezerska zaravan je podmirivala glavne potrebe zemljoradnje. Severozapadni deo jezerske zaravni, koji je bolje izražen i očuvan, a zatim i dovoljno osvetljen, ima dvaputa više zemljišta pod žitom i vinovom lozom nego jugoistočni.

Za tursko doba (do 1878. godine) u plodnijim delovima Vranjske kotline bili su zastupljeni feudalni odnosi. Tada zemlja nije pripadala Srbima, koji su je obrađivali kao čifčije, već je pripadala pojedinim tursko-arbanaškim gospodarima naseljenim u Vranju, Masurici, Sardulici i još u nekim drugim selima. Begovske kule u ruševinama su dokaz toga perioda. Posle Oslobođenja zemlja je postala slobodan posed seljaka. Posedi su mahom mali, a rede srednje veličine.

IV

Kao što je rečeno, planine Motino, Besna Kobilica i Vardenik na jugoistoku, zatim planine Karpina, Krstilovica i Oblik-Kukavica na severozapadu čine

glavni okvir Vranjske kotline i predstavljaju treću geografsku i zemljoradničku zonu u oblasti. Pomenute planine srednje visine su plase sastavljene od kristalastih škriljaca, a u manjoj meri i od magmatskih stena.

Na obodu Vranjske kotline prepliću se ratarstvo, stočarstvo i šumarstvo kao glavna zanimanja. U zemljoradnji prevladaju strna žita, ali se zbog plodoreda vide još i njive sa kukuruзом; dobro uspeavaju dalje voćke i krompir. Površine pod planinskim kulturama raži, ječmom i ovsom povećane su u novije doba. Na krčevinama u prvo vreme bolje su uspevali kukuruz, ječam i pšenica. Čim se zemlja ispostila spiranjem, tu su stanovnici počeli da seju raž i ovas. Na jugoistočnom prostranijem okviru je više oranica nego na severozapadnom.

Niži delovi kotlinskog okvira omogućavaju uspevanje svih vrsta srednjoevropskog voća: šljiva, krušaka, jabuka. Voće je dobrog kvaliteta i prodaje se u neprerađenom stanju pretežno izvan Vranjske kotline. Voćarstvo u ovoj zoni naročito je napredovalo od početka ovog veka posle izgradnje železničke pruge. Tada je otpočela jača trgovačka razmena. U nekim selima je toliko voća, da se kuće ne vide od voćnjaka. Takav je slučaj sa Struganicom, Jelašnicom, Ravnom Rekom, Jovcem i drugim naseljima kod kojih se primećuje tendencija da se težište zemljoradnje prebaci na voćarstvo. Severozapadni prisojni obod voćem je bogatiji od jugoistočnog.

D-r Jov. F. TRIFUNOVSKI,
Skoplje